

son yaprak
O. HENRY

SON YAPRAK

ANTİK DÜNYA KLASİKLERİ
Şubat 2019

HEDİYE

Bir dolar, seksen yedi sent. Hepsi bu kadardı. Ve bunun da altmış senti bozukluktu. Bu sentleri zamanla birer birer bakkalla, manavla ve kasapla zorla pazarlık ederek ve her defasında yaptığı pazarlık nedeniyle cimrilik imaları karşısında utancından kızarak biriktirmişti. Della parayı üç kere saydı. Bir dolar, seksen yedi sent. Ertesi gün Noel'di.

Yıpranmış kanepenin üzerine kendini atıp ağlamaktan başka yapılabilecek bir şey yoktu. Della da öyle yaptı. Hayat hıçkırıklar, burun çekmeler ve gülümsemelerden ibarettir. Della'nın hayatında bunlardan en ağır basanı ağlamaktı.

Evin hanımı yatışadursun, biz eve bir bakalım. Haftada sekiz dolara tutulmuş mobilyalı, anlatılacak pek fazla özelliği olmayan bir daire. Bu yüzden bu eve “fakirhane” demek yerinde olur.

Aşağıda antrede hiçbir mektubun gelmeyeceği bir mektup kutusuyla, hiçbir faninin çalmayacağı bir zil vardı. Zilin üstünde “Bay James Dillingham Young” yazıyordu.

Önceki varlıklı zamanlarında ceplerine haftada 30 dolar giriyordu. Ama artık bu gelir haftada 20 dolara kadar düşmüştü. Bay James Dillingham Young eve gelip dairesine çıktığında size önceden Della diye tanıttığımız karısı Bayan James Dillingham Young kendisine “Jim” diye seslenip onu sımsıkı kucaklardı. Her şeye rağmen bunlar güzel şeylerdi.

Della, gözyaşları dindikten sonra yüzünü pudraladı. Pencerenin kenarında durdu ve kasvetli arka bahçenin gri parmaklıkları üzerinde yürüyen gri kediye dalgın dalgın baktı. Ertesi gün Noel'di ve Jim'e hediye almak için sadece bir dolar seksen yedi senti vardı. Aylardır çabalamış, ancak bu kadar biriktirebilmişti. Haftada yirmi dolara pek

bir şey yapmaya imkân yoktu. Masraflar daima hesapladıklarından fazla çıkıyordu. Hep öyle olurdu zaten. Şimdi Jim'e hediye almak için sadece bir dolar seksen yedi senti vardı. Oysa başta sevgili eşine hoş bir şey almayı planlarken çok mutlu olmuştu –güzel, nadir, parlak bir şey; Jim'e ait olma şerefine erişecek derecede değerli bir hediye.

Odanın pencereleri arasında bir ayna duruyordu. Belki daha önce haftalığı sekiz dolar olan bir dairede nasıl bir ayna bulunduğunu görmüşsünüzdür. Bu aynada ancak çok zayıf ve hareketli bir kişi kendi yansımısını görebilirdi. Della zayıf olduğundan bu işi başarabiliyordu.

Birden pencereden uzaklaşarak aynanın önünde durdu. Gözleri pırıl pırıl parlıyordu, ancak yüzü, rengini yirmi saniye içinde kaybetmişti. Hızla tokasını çıkardı, uzun saçları boylu boyunca açıldı.

Della'nın güzel saçları altın renkli bir şelale gibi parlayıp dalgalanarak dizlerine kadar döküldü ve vücudunu bir elbise gibi örttü. Della hemen aceleyle saçlarını topladı. Bir an için durdu; yıpranmış kırmızı halıyla tereddütle dökülmüş bir iki damla gözyaşı düştü.

Eski kahverengi ceketiyse kahverengi şapkasını hızla giydi. Gözlerindeki yaşlar hâlâ parıldadığı halde eteklerini savurarak kapıdan fırladı ve merdivenleri inip sokağa çıktı.

“Madam Sofronie - Her Çeşit Saç Malzemeleri” yazan bir tabelanın önünde durdu. Bir koşuda yukarı çıktı; nefes nefese kalmıştı. Madam Sofronie iri yarı, bembeyaz, soğuk bir kadındı.

“Saçlarımı satın alır mısınız?” diye sordu Della.

“Alırım,” dedi Madam. “Ama şapkanı çıkar da bir bakalım neye benziyor...”

Della şapkasını çıkarınca altın renkli bir şelaleye benzeyen saçları döküldü.

Madam saçları tecrübeli bir alıcı eliyle yoklayarak “Yirmi dolar” dedi.

“Peki, hemen verin” dedi Della.

Ondan sonraki iki saati kuşlar gibi mutlulukla uçarak geçirdi. Teşbih sanatı bir yana, Jim'in hediyesi için mağazaların altını üstüne getirmeye başladı.

Sonunda bulmuştu. Başka hiç kimse için değil, sadece Jim için yapılmış bir şey... Gezdiği bütün mağazaları didik didik etmiş, ama hiçbirinde buna benzer bir şey görmemişti: basit ve kibar tasarımlı bir platin saat zinciri! Değeri, fazla gösterişli süslerde değil, sadece maddesinin özündeydi –tıpkı tüm güzel şeylerde olduğu gibi. Hatta saatten bile değerliydi. Görür görmez Jim'in olması gerektiğini düşünmüştü. Tıpkı Jim gibiydi. Sessiz ve değerli –bu tanım her ikisine de uyuyordu. Zincir yirmi bir dolar tuttu ve Della seksen yedi sentiyile eve döndü. Jim zincir yerine eski deriden yapılmış bir kayış kullanmak zorunda olduğu için emsalsiz saatine hep gizlenerek bakıyordu. Oysa artık ne zaman merak etse saatine rahatlıkla, kimseden çekinmeden bakabilecekti.

Della eve geldiğinde artık sarhoşluğu yerini ihtiyat ve mantığa bırakmıştı. Saç maşalarını çıkardı, havagazını yaktı ve aşkın getirdiği fedakârlığın tahribatını onarmaya başladı. Bu her zaman olağanüstü bir iştir sevgili dostlar, muazzam bir iş...

Kırk dakika sonra saçları küçük buklelerle kaplı, okuldan kaçan küçük bir kız çocuğununki gibiydi. Aynada uzun uzun, dikkatli ve eleştirel bir gözle kendisini seyretti.

Kendi kendine söylendi:

“Jim ilk görüşte beni öldürmezse, Coney Island koro kızlarına benzediğimi söyleyecek. Ama ne yapabilirdim? Bir dolar, seksen yedi sentle ne alabilirdim ki?”

Saat yedide kahve pişmişti. Tava da pirzolarları pişirmek üzere ocağın arkasında hazırdu.

Jim hiç geç kalmazdı. Della zinciri avucuna aldı ve kapının yakınında masanın köşesine oturdu. Merdivenlerin ilk basamaklarındaki ayak seslerini duyunca bir an bembeyaz kesildi. En basit günlük şeyler

için bile dua etmeyi âdet haline getirmişti; “Yüce Tanrım, yalvarırım hâlâ güzel olduğumu düşündür ona” diye dua etmeye başladı.

Kapı açıldı ve Jim içeri girip kapıyı kapattı. Zayıf ve pek ciddi görünüyordu. Zavallı genç adam, henüz yirmi iki yaşındaydı ve bir aile sorumluluğu yüklenmişti! Yeni bir pardösüye ihtiyacı vardı, üstelik eldivenleri de yoktu.

Jim içeri girdikten sonra koku almış bir av köpeği gibi hareketsiz durdu kaldı. Gözlerini Della’ya dikmişti ve Della’nın anlayamadığı ama ürktüğü bir anlam vardı bakışlarında. Bu bakışlar ne kızgınlık, ne şaşkınlık, ne beğenmezlik, ne dehşet, ne de Della’nın kendisini hazırladığı herhangi bir duyguyu ifade ediyordu. Gözlerindeki o garip ifadeyle eşine bakıyordu.

Della masanın yanından kıvrılarak kalkıp eşinin yanına gitti.

“Jim, aşkım,” diye sızlandı. “Ne olur öyle bakma bana. Saçımı kestirip sattım; çünkü Noel’de sana bir hediye vermeseydim yaşayamazdım. Tekrar uzayacaktır. Affediyorsun beni, değil mi? Bundan başka çarem yoktu. Saçım çok çabuk uzuyor. Haydi ‘Mutlu Noeller’ de bana Jim, haydi neşelenelim. Sana ne kadar hoş, ne kadar güzel bir hediye aldığımı biliyorsun daha.”

Jim zihnini çok yormasına rağmen henüz anlayamamış gibi yavaşça “Saçlarını mı kestir?” diye sordu.

“Kestim ve sattım,” dedi Della. “Beni nasıl olursam olayım beğenmiyor musun? Saçsız da yine aynı benim, öyle değil mi?”

Jim merakla odaya bakındı.

“Saçının gittiğini mi söylüyorsun?” dedi, aptallaşmış bir halde.

“Aramana gerek yok,” dedi Della. “Sattım diyorum, sattım gitti. Bu akşam Noel tatlım. Bana iyi davranmalısın. Üstelik senin için gitti.” Sonra birden ciddi bir tatlılıkla “Saçlarımın telleri belki sayılabilir ama sana olan aşkım asla. Pirzoları ateşe koyayım mı canım?” dedi.

Jim biraz kendine geldi ve Dellacığını kollarına aldı. On saniye-liğine bakışımızı başka bir noktada önemsiz bir nesneye yöneltelim. Haftada sekiz dolar veya yılda bir milyon, ne fark eder ki? Bir matematikçi ya da bir dâhi size yanlış cevap verecektir. Mecusiler değerli hediyeler getirirdi, ama bu onların arasında değildi. Bu karanlık iddiamız daha sonra aydınlatılacak.

Jim pardösüsünün cebinden bir paket çıkararak masanın üzerine koydu.

“Dellacığım, benim hakkımda yanlış düşünme. Saçın nasıl kesilmiş olursa olsun, benim güzel eşime olan sevgimi azaltmaz. Ancak paketi açarsan neden ilk görüşte birden afalladığımı anlarsın” dedi.

Della'nın beyaz parmakları ipleri koparıp kâğıdı yırtarak paketi açtı. Genç kadın tatlı bir sevinç çığlığı attıktan sonra kocasının teselli etmesi için kadınsı bir değişimle gözyaşlarına boğuldu.

Paketten Della'nın Broadway'de bir vitrinde gördükten sonra uzun süre arzuladığı çeşit çeşit tokalardan oluşan bir takım çıkmıştı. Saf kaplumbağa kabuğundan yapılmış, kenarları mücevherlerle süslü harika tokalar... Pahalı olduğunu bildiğinden sahip olabileceğine dair hiç umudu olmadan içten içe bu tokaları çok arzulamıştı. Ve şimdi onundular! Ama bu güzel tokaların süsleyeceği uzun bukleler gitmişti...

Gene de tokaları bağrına bastı ve dolu gözleriyle gülümseyerek, “Saçım çok çabuk uzar Jim!” dedi.

Sonra birden kuyruğuna basılmış küçük bir kedi gibi “Ah, olamaz” diyerek yerinden fırladı.

Jim henüz güzel hediyesini görmemişti. Avucunda tuttuğu hediyeyi sabırsızca kocasına uzattı. Donuk değerli metal, Della'nın parlak ve coşkulu ruhunun yansımasıyla parlamaya başlamıştı adeta.

“Canım, güzel değil mi? Bulabilmek için bütün kasabanın altını üstüne getirdim. Artık günde yüz kere saatine bakacaksın. Ver saatini bana. Nasıl duracak görmek istiyorum.”

Jim, Della'nın dediğini yapmak yerine sedire uzandı ve ellerini başının arkasına koyarak gülümsedi:

“Dellacığım, Noel hediyelerimizi bir kenara koyup bir müddet saklayalım. Şu anda kullanmak için fazla güzeller. Tokalarını satın alabilmek için saati sattım. Pirzoları koy da yiyelim...”

Hz. İsa bebekken ona hediyeler getiren Mecusiler bildiğiniz gibi akıllı insanlardı, müthiş akıllı insanlar... Noel hediyeleşmesini icat ettiler. Akıllı olduklarından hediyeleri de şüphesiz akla en uygun olanlardı ve çift gelen hediye olduğunda değiştirirlerdi. Evlerinin en büyük hazinelerini birbirleri için akılsızca feda eden iki akılsız gencin sıradan hikâyesini anlattım size. Ama son bir söz olarak günümüzün akıllı gençlerine şunu söylemek isterim ki, tüm hediye verenler arasında bu ikisinininki en zekiceydi. Tüm hediye verip alanlar arasında bunlar gibi olanlar en akıllılardır. Her yerde en akıllı onlardır.

KAYIP AKORT

Dün geceyi Nueces Sandy Fork'taki Rush Kinney'in koyun çiftliğinde geçirdim. At arabasında Bay Kinney'e selam verdiğim ana kadar birbirimizi tanımıyorduk. Ancak o andan itibaren ertesi sabah oradan ayrılana kadar Teksas ölçülerine göre samimi arkadaş olduk.

Akşam yemeğinden sonra çiftçi ve ben, iki odalı evin, üstü çeşitli otlarla örtülü döşemesiz verandasına sandalyelerimizi taşıdık. Sandalyelerimizin arka bacakları verimli toprağa derinlemesine batarken ikimiz de karaağaç direğine yaslanıp bir taraftan El Toro tütününü içiyor, bir taraftan da dünya meseleleriyle ilgili sohbet ediyorduk.

O bozkır akşamının çekiciliğini yeterince ifade etmek zordur. Baharın ilk günlerinde geçen bir Teksas gecesini ancak cesur bir tarihçi anlatabilir. Ancak onun bile kayıt tutması gerekir.

Çiftlik hafif eğimli bir bayırın tepesine kurulmuştu. Onu çevreleyen bozkırda pek hoş durmayan çalılar ve armut ağaçları vardı. Turkuaz bir kapak gibi gökyüzü bizi oraya kapatmıştı. Büyülü temiz hava baş döndürmeye zaten yeterken bir de yabani çiçeklerle birleşiyor ve kolay kolay unutulmayacak türden keskin, harika bir koku yayıyordu ortalığa. Gökyüzünde kuzeye doğru saklanmış, baharı avlamaya gelen, ay olmadığını bildiğimiz büyük, yuvarlak, hoş bir ışıldak, bir yaz feneri vardı. En yakın ağılda bir koyun sürüsü, yersiz bir panik onları telaşlandırıp birbirine sokulmalarına sebep olmadığı sürece, sessizce duruyordu. Tüy kırma ağlının ötesinde bir kır kurdu ailesi tiz bir sesle ve acı acı uluyor, uzun çimenlerin arasından ise çobanaldatanların şakımaları duyuluyordu. Bu ahenksiz sesler, yakındaki çalı ve ağaçlardan düşen alaycı kuşların notalarını hafifçe dalgalandırıyordu. Yıldızlar öyle parlak ve yakın duruyorlardı ki, insanın ayaklarının ucuna basıp onlara dokunmaya çalışması mantıksız bir davranış olarak karşılanmazdı.

Bay Kinney'in eşi kendini ev işlerine vermiş, genç ve becerikli bir kadındı. Kaygısız ve memnun görüldüğünü gözlemlerdim. Bir odada akşam yemeği yedik. Kinney ve ben yalnız otururken birden diğer odadan müthiş bir müzik sesi geldi. Piyano çalmaktan anlasaydım, yorumcu piyanonun sırlarını övgüye değer derecede iyi biliyor diyebilirdim. Doğrusu küçük bir çiftlik evinde böylesine iyi piyano çalınması bana biraz garip geldi. O şaşkınlığımla Rush Kinney'e bakmış olmalıyım ki arkadaşım Güneylilere has bir şekilde hafifçe güldü ve sigaralarımızın ay ışığı ile aydınlanmış dumanı arasından bana başını salladı.

“Bir koyun çiftliğinde böyle hoş bir ses pek duyamazsın,” dedi. “Ama çalılıklar arasında yaşıyor olmak, sanat icra etmemek için bir sebep olmamalı. Bir kadın için çiftlik, yalnız geçen bir hayattır. Biraz müzik o hayatı daha iyi hale getirebiliyorsa neden olmasın? Bu işe böyle bakıyorum.”

“Zekice ve hoş bir teori,” diyerek aynı fikirde olduğumu belirttim. “Hem Bayan Kinney çok güzel çalıyor. Müzik alanında uzman değilim ama onun eşine az rastlanır derecede iyi bir yorumcu olduğunu söyleyebilirim. Sıradan bir yetenekten daha fazlası ve tekniği var.”

Ay çok parlaktı ve Kinney'in yüzündeki mutlu, bir şeyler anlatmaya can atan ifadeyi görebiliyordum. Birazdan sırlarını açıklayacak gibiydi.

“Double-Elm Fork'taki patika yoldan gelmiştin,” diyerek söze başladı. “Orayı geçer geçmez sol tarafında bir höyük altında terk edilmiş eski bir kulübe görmüş olmalısın.”

“Evet, gördüm,” dedim. “Etrafını otlar sarmıştı. Yıkık ağılları görünce orada kimsenin yaşamadığını düşündüm.”

“Bu müzik işinin başladığı yer orası,” dedi Kinney. “Sigaramızı içerken sana da anlatayım. Yaşlı Cal Adams orada yaşardı. Yaklaşık sekiz yüz merinos koyunu ve otuz dolarlık bir midillinin üzerine takılmış yeni bir eyer kadar güzel ve saf, ipek gibi bir kızı vardı. Koyunları otlatmaktan fırsat buldukça Yaşlı Cal'ın çiftliğinin etrafında

takılıyordum. Kızının ismi Marilla idi ve o zamanlar kaderinde, şu anda misafir bulunduğu Asilzade R. Kinney'e ait Lomito Çiftliği'nin hanımı olmak yazıldığını düşünmüştüm.

“Yaşlı Cal bir küçükbaş hayvancı olarak pek tanınmıyordu. Bir silah kını kadar büyük bir kamburu olan, kısa beyaz favorili, ufak tefek, konuşmayı seven bir adamdı. Yaşlı Cal seçtiği işte o kadar silikti ki, büyükbaş hayvancılar bile kendisinden nefret etmiyordu. Bir küçükbaş hayvancı büyükbaş hayvancıların düşmanlığını çekecek kadar ünlü değilse, öldükten sonra arkasından ağlayıp yas tutanı olmayacak demektir.

“Ancak kızı Marilla, çok güzel bir kızdı. Ev hanımlarının en zarifiydi. En yakın komşuları bendim ve haftada dokuz ila on altı kere taze tereyağı, geyik eti almak veya koyun otlatmak gibi sudan bahanelerle Marilla'yı görmeye Double-Elm civarına giderdim. Marilla ile birbirimizden hoşlanıyorduk. İleride onu Lomito'ya götüreceğimden oldukça emindim. Yaşlı Cal'a karşı bitmez tükenmez bir evlatlık hissiyle dolu olduğundan onunla ciddi meseleler hakkında konuşmaya hiç fırsat bulamadım.

“Yaşlı Cal kadar bilgili ama düşüncesiz bir insana hayatta rastlamamışsındır. Öğrenilebilecek tüm alanlarda bilgi sahibiydi ve bütün doktrinlerin ilkelerini biliyordu. Konuşmanın hiçbir yerinde veya herhangi bir fikirde onu geçemezdin. Meteoroloji, siyaset, kimya, doğal tarih ve kelimelerin türeme menşei konularında profesör olduğunu sanırdın. Yaşlı Cal, kendisine herhangi bir konu hakkında bir şey sorulduğunda, konunun Yunan kökeninden başlar ve günümüzdeki haline kadar geniş bir özetini verirdi.

“Bir gün koyunların yününü kırtkıktan sonra yanıma Marilla için bir moda dergisi ile Yaşlı Cal için bir bilim dergisi olarak Double-Elm yolunu tuttum.

“Tam atımı bağlarken Marilla, bana verecek önemli haberleri varmış gibi sevinçten uçarcasına yanıma koştu.

“Oh, Rush, babam bana piyano alacak! Harika, değil mi? Bir piyanoya sahip olabileceğimi hayal bile etmemiştim’ dedi. Yüzü mutluluktan kızarmıştı.

“Kesinlikle çok güzel,’ dedim. ‘Bir piyanonun hoş sesini hep beğenmişimdir. Senin için de iyi bir uğraş olacaktır. Cal Amca’nın böyle bir şey yapması çok güzel.’

“Ama kararsızım,’ dedi Marilla. “Piyano mu, yoksa org mu alsam? Bir salon orgu da çok hoş olurdu.’

“Hangisi olursa olsun, bir koyun çiftliğinin civarındaki sessizliği azaltmak için harika olur,’ dedim. ‘Hem benim için, eve giderken bir akşam vakti senin ölçülerinde birinin piyano taburesine oturup notaları yuvarlayarak vals çalmasını dinlemek kadar güzel bir şey olmayacağı kesin.’

“Şşş, sus lütfen,’ dedi Marilla. ‘İçeri gir. Babam bugün kendisini pek iyi hissetmiyordu, dışarıya çıkmadı.’

“Yaşlı Cal içeride bir yatakta yatıyordu. Oldukça kötü üşütmüştü, öksürüyordu. Akşam yemeği için orada kaldım.

“Marilla’ya bir piyano alacağını duydum’ dedim.

“Evet Rush,’ dedi. ‘Uzun zamandır müzikle uğraşmak için can atıyordu. Ben de bu konuda bir karar vermesine yardımcı oluyorum. Bu sonbahar koyunların kırılmasından altı kilo yün çıktı. Hep-sinden elde edeceğim paraya mal olsa da Marilla’ya bir enstrüman alacağım.’

“O bir yıldız! Neden olmasın,’ dedim. ‘Küçük kız bunu hak ediyor.’

“Son yün yüklemesiyle San Antone’a gidip onun için bir enstrüman seçeceğim’ dedi Cal Amca.

“Marilla’yı da götürüp kendi beğendiğini almasına izin versen daha iyi olmaz mıydı?’ diye öneride bulundum.

“Bunun, her şey hakkında her şeyi bildiğine inanan Cal Amca’yı kızdıracağını tahmin etmeliydim.